

education

Department:
Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

AFRIKAANS TWEEDE ADDISIONELE TAAL

VRAESTEL 1: TAAL IN KONTEKS EN LETTERKUNDE

FEBRUARIE/MAART 2009 (NOORD-KAAP)

PUNTE: 120

TYD: 2½ uur

Hierdie vraestel bestaan uit 18 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Hierdie vraestel bestaan uit VIER afdelings.

AFDELING A:	Kyk- en Leesbegrip	VRAAG 1 – 3	(30)
AFDELING B:	Opsomming	VRAAG 4	(10)
AFDELING C:	Taal	VRAAG 5 – 9	(60)
AFDELING D:	Letterkunde	VRAAG 10 –12	(20)

2. Beantwoord AL die vrae.
3. Lees die instruksies by AL die vrae.
4. Nommer die antwoorde korrek in die middel van die bladsy.
5. Trek 'n streep na elke afdeling.

AFDELING A: KYK- EN LEESBEGRIP**VRAAG 1: KOERANTARTIKEL**

Lees die onderstaande leesstuk en beantwoord die vrae.

WAAR DAAR 'N WIL IS, IS DAAR 'N WEG.
Van vee-oppasser tot iemand met grade.

1. Maema Mmonwa het as 'n arm seun in 'n plakkerskamp naby Polokwane grootgeword. Daar het hy matriek aan die einde van 1993 geslaag.
2. Na matriek het hy drie maande lank soos die ander jong mans in die plakkerskamp sokker gespeel en vee opgepas. Hy was nie met dié lewe tevrede nie. "Dit was baie frustrerend en ek is saam met my oom Pretoria toe om werk te soek."
3. Hy wou geld spaar om te studeer, maar dit was moeilik omdat hy net R220 vir twee weke se tuinwerk gekry het. Tog het hy met die eerste geld wat hy verdien het, sy eie plakkershut in die township gebou. Hy was baie trots daarop.
4. Tot 2001 het Maema verskillende soorte werkies gedoen. Hy was selfs vir 'n ruk werkloos. Hy het nooit moed opgegee nie en altyd probeer uitvind hoe om verder te studeer. Iemand in die plakkerskamp het hom aangemoedig om aansoek te doen vir 'n beurs by die Universiteit van die Witwatersrand (Wits).
5. Maema het die beurs gekry en in 2005 sy eerste graad voltooi. Hy het twee pryse gewen omdat hy die beste student én beste navorser in die kursus was. Sy ambisie daarna was om sy kwalifikasies verder te verbeter.
6. Vandag is hy 'n geleerde en gerespekteerde man met 'n meestersgraad. Hy woon in Pretoria en werk as navorser by die Wetenskaplike Nywerheidsnavorsingsraad (WNNR). Hy is nou besig om aan sy doktorsgraad te werk.
7. Maema het ook sy jonger broer gemotiveer om te studeer. Vandag is hy 'n prokureur. "My bejaarde ouers is bly dat hulle nog leef om ons sukses te sien," sê Maema.

[Verwerk uit: *Beeld*, 11 Julie 2008]

VRAE:

1.1 Kies die REGTE antwoord.

Die titel “Waar daar ’n wil is, is daar ’n weg” beteken ...

- A as jy hard werk, sal jy suksesvol wees.
- B as jy werk soek, sal jy suksesvol wees.
- C om suksesvol te wees, moet jy baie geld hê.
- D om suksesvol te wees, moet jy in Pretoria werk. (1)

1.2 Gee EEN woord uit paragraaf 1 wat sê dat Maema nie ryk was nie. (1)

1.3 Watter werk doen Maema by die WNNR? (1)

1.4 Aan watter graad werk hy nou? (1)

1.5 Naby watter stad het hy grootgeword? (1)

1.6 Wat het Maema gedoen voordat hy gaan werk soek het? Noem TWEE dinge. (2)

1.7 Kies die REGTE antwoord.

Maema wou geld spaar om ...

- A sy broer te help.
- B vee te koop.
- C verder te studeer. (1)
- D tuingoed te koop.

1.8 Wie het Maema gehelp om tot in Pretoria te kom? (1)

1.9 Wat het Maema met die eerste geld wat hy verdien het, gedoen? (1)

10.1 Beantwoord die volgende vrae:

1.10.1 Het Maema altyd werk gehad? Sê Ja/Nee. (1)

1.10.2 Motiveer jou antwoord in VRAAG 1.10.1 deur EEN sin uit die teks neer te skryf. (1)

1.11 1.11.1 Het Maema vir sy studies aan Wits betaal? Sê Ja/Nee. (1)

1.11.2 Watter EEN woord bewys jou antwoord in VRAAG 1.11.1. (1)

1.12 Waarom het Maema twee pryse gekry? (2)

1.13 1.13.1 Is Maema se jonger broer ook ’n geleerde man? Sê Ja/Nee. (1)

1.13.2 Motiveer jou antwoord in VRAAG 1.13.1. (1)

1.14 Watter EEN woord uit paragraaf 8 sê dat Maema se ouers nie meer jonk is nie. (1)

[19]

VRAAG 2: STROKIESPRENT

Lees die strokiesprent en beantwoord die vrae.

[Verwerk uit: Rapport, 2007]

VRAE:

2.1 Hoekom gaap Zits in raampie 1? (1)

2.2 Kies die REGTE antwoord.

Vir hoeveel uur uit 'n 24-uur-siklus is Zits wakker?

- A 9 uur
 - B 16 uur
 - C 8 uur
 - D 7 uur
- (1)

2.3 Waarom het hy oë op sy ooglede laat tatoeër? (1)

2.4 2.4.1 Dink jy Pierce se plan sal werk as hy bestuur? Sê Ja/Nee. (1)

2.4.2 Motiveer jou antwoord in VRAAG 2.4.1. (1)

[5]

VRAAG 3: WEERKAART

Lees die onderstaande weerkaart en beantwoord die vrae.

SLEUTEL VIR KAART		WÊRLDTEMPERATURE		SONTYE	
S	Son	Amsterdam	8°/14°	Johannesburg:	
Gb	Gedeeltelik bewolk	Beijing	20°/32°	Sonop	06:52
B	Bewolk	Hongkong	25°/27°	Son sak	17:23
Lr	Ligte reën	Jerusalem	13°/30°		
D	Donderbuie	Londen	8°/17°		
R	Reën	New York	21°/26°		
M	Mis	Tokio	20°/29°		
SN	Sneeu	Washington	23°/32°		

[Uit: *Beeld*, Saterdag 7 Junie 2008]**VRAE:**

3.1 Kies die KORREKTE antwoord.

Watter plek lê heelbo regs op die kaart?

- A Lephalale
- B Musina
- C Windhoek
- D Phalaborwa

(1)

3.2 Kaapstad 12°/18° Gb

3.2.1 Waarvoor staan *Gb*?

(1)

3.2.2 Wat is die maksimum temperatuur by Kaapstad?

(1)

3.3 Hoe laat kom die son in Johannesburg op?

(1)

3.4 In watter TWEE wêreldstede was dit op 7 Junie 2008 die koudste?

(2)

[6]**TOTAAL AFDELING A: 30**

AFDELING B: OPSOMMING**VRAAG 4:**

- Die onderstaande leesstuk bevat wenke om stres te verminder.
- Som dié wenke in SEWE VOLSINNE op.
- Jou opsomming moet ongeveer 60 woorde wees.
- Skryf die getal woorde onder aan die opsomming.

WENKE VIR 'N LEWE SONDER STRES

1. Niemand hou van selfone wat lui as mense met mekaar praat nie. Daar is te veel mense wat hulle selfone dag en nag aangeskakel hou. Die goue reël is: hou jou selfoon afgeskakel terwyl jy met mense werk!
2. 90% van al die TV-programme vertoon fisiese geweld. Sulke programme maak jou gespanne of laat jou stres. Om te ontspan, moet jy na komedies en aangename programme kyk.
3. 'n Mens word baie bang as jy alles sien en hoor wat in die wêreld verkeerd is. Deur net die hoofopskrifte in koerante en tydskrifte te lees, sal al die slegte nuus jou nie so ontstel nie.
4. Hoe meer koffie en tee jy drink, hoe meer gespanne voel jy. Koffie en tee hou jou vir 'n kort rukkie wakker, maar dit verminder nie jou stresvlak nie, daarom moet jy minder koffie en tee drink.
5. Te veel skuld veroorsaak stres. Die oplossing is om net te koop wat jy regtig nodig het.
6. As jy te veel vriende het, is dit moeilik om jou tyd tussen almal te verdeel. Dit kan jou in 'n moeilike posisie plaas. Kies dus net 'n paar goeie vriende by wie jy regtig lekker kuier.
7. As jy jou werksituasie en persoonlike lewe meng, is dit moeilikheid soek. Die beste raad is om te sorg dat jy jou werk by die werkplek klaarmaak.

[Verwerk Uit: *Huisgenoot*, 22 Februarie 2007]

TOTAAL AFDELING B: 10

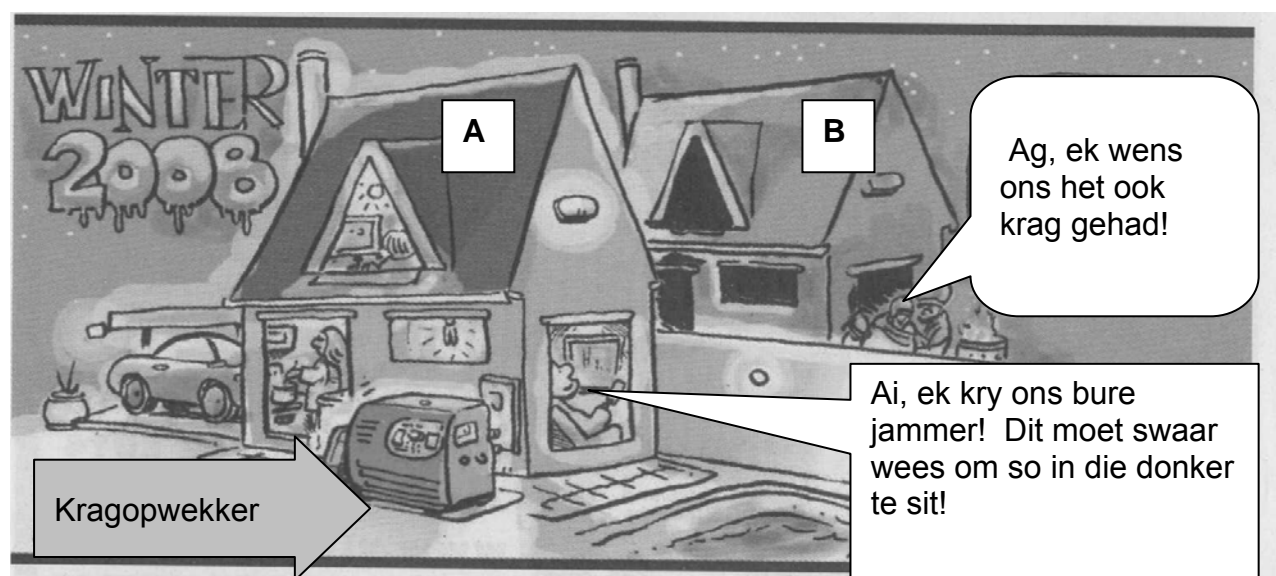
AFDELING C: TAAL

VRAAG 5: WOORDSTRUKTURE

Kyk na die prent en beantwoord die vrae.

AG NEE – AL WEER!

Kragonderbrekings veroorsaak baie probleme. Nie almal kan duur kragopwekkers bekostig nie!

[Uit: RAPPORT-TYDSKRIF, 20 Julie 2008]

Volg die instruksies in die regterkantste kolom om die regte antwoorde in die linkerkantste kolom te gee. Skryf net die vraagnommer en die korrekte antwoord neer. Antwoorde in VRAAG 5.1 – 5.20 moet korrek gespeel wees.

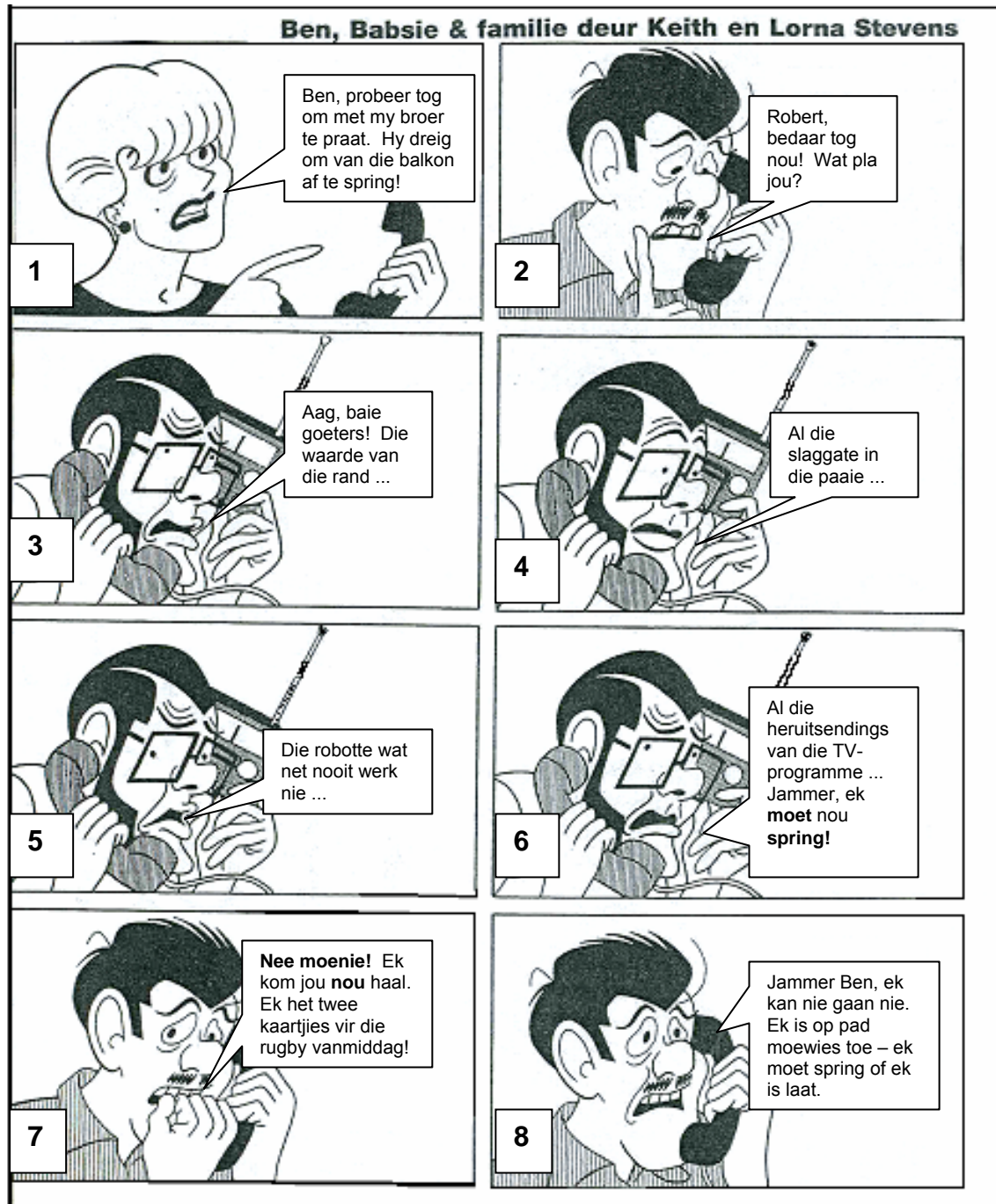
Dis winter, vreeslik koud en die (5.1 <i>krag</i>) is weer af!	5.1	Gee die sinoniem.	(1)
Saans is die probleem die heel (5.2 <i>erg</i>). Dis wanneer al die moeë (5.3 <i>werk</i>) huis toe kom.	5.2	Gee die regte vorm.	(1)
Die kos moet vinnig (5.4 <i>kook</i>) word, die (5.5 <i>kinders</i>) moet gebad word en die klein (5.6 <i>motor</i>) moet gewas word.	5.3	Gee die regte persoonsnaam.	(1)
	5.4	Gee die regte vorm.	(1)
	5.5	Gee die enkelvoud.	(1)
	5.6	Gee die verkleiningsvorm.	(1)
Die mense in huis A is (5.7 <i>ontevrede</i>), want die kragopwekker laat baie (5.8 <i>lig</i>) brand.	5.7	Gee die antoniem.	(1)
	5.8	Gee die meervoud.	(1)
Die ma is in die kombuis besig. (5.9 <i>Hy/Sy</i>) hou daarvan om (5.10 <i>kos maak/kos te maak</i>) en die pa sit en kyk (5.11 <i>na/aan</i>) die nuus op die televisie.	5.9	Kies die regte voornaamwoord.	(1)
	5.10	Kies die regte woorde.	(1)
	5.11	Kies die regte voorsetsel.	(1)

<p>Vir (5.12 <i>aand + ete</i>) maak die ma 'n heerlike pot hoendersop en dit is almal se (5.13 <i>gunsteling/gunstelling</i>) kossoort.</p> <p>In huis B is die kinders ongelukkig, want hulle kamer is (5.14 <i>baie donker</i>). Hulle kan nie met hul TV-speletjies speel nie.</p> <p>Die temperatuur daal elke nag al hoe laer en dit word al hoe (5.15 <i>koud</i>). Die arme mense bibber van die koue. Hulle is moedeloos, want die krag gaan (5.16 <i>kort-kort/kortliks</i>) af.</p> <p>Hulle het 'n plan (5.17 <i>gedoen/gemaak</i>) om 'n vuur te maak. Hulle kan vleis, mielies, vis (5.18 <i>ens.</i>) op die vuur braai.</p> <p>Die gesin is ongelukkig buite in die koue. Miskien is dit ook omdat hulle huis die ongelukkige (5.19 nommer (13)) in die straat is. Tog wil hulle nie hulle huis verruil nie, want hulle glo: Oos, wes, (5.20 <i>huis bes/tuis bes</i>).</p>	5.12	Gee die regte samestelling.	(1)
	5.13	Kies die woord wat reg gespel is.	(1)
	5.14	Gee die intensiewe vorm.	(1)
	5.15	Gee die regte trap van vergelyking.	(1)
	5.16	Kies die regte woord.	(1)
	5.17	Kies die regte woord.	(1)
	5.18	Skryf die afkorting voluit.	(1)
	5.19	Skryf 13 in woorde.	(1)
	5.20	Voltooi met die regte woorde.	(1)
			[20]

VRAAG 6: SINSTRUKTURE

Lees die strokiesprent hieronder en beantwoord die vrae.

Babsie gesels met haar broer oor die telefoon. As sy hoor dat hy gaan spring, dink sy dat hy selfmoord wil pleeg. Daar is 'n misverstand. Sy roep vir Ben om die situasie te probeer red.

[Verwerk uit: *RAPPORT-TYDSKRIF*, 21 November 2007]

6.1 (Babsie kry 'n oproep van haar broer.)	6.1	Skryf die sin in die verlede tyd.	(2)
6.2 (Robert sê: "Ek gaan nie rugby toe nie.")	6.2	Skryf die sin in die indirekte rede.	(2)
6.3 (Ben sê dat hy twee rugbykaartjies het.)	6.3	Skryf die sin in die direkte rede.	(2)
6.4 (Die waarde van die rand pla Robert.)	6.4	Skryf die sin in die lydende vorm.	(2)
6.5 (Daar is iets verkeerd met die toestand van die paaie.)	6.5	Skryf die sin in die ontkennende vorm.	(2)
6.6 Robert is ongelukkig <u>oor die foutiewe verkeersligte</u> . (6.6 <i>Waaroor ...</i>)	6.6	Voltooi die vraag sodat die onderstreepte deel die antwoord is.	(2)
6.7 Babsie is bekommerd oor Robert. (want) Sy dink hy wil selfmoord pleeg.	6.7	Verbind die sinne soos aangedui.	(1)
6.8 Robert hanteer nie (<i>geduldig; elke dag; sy probleme</i>) nie.	6.8	Skryf die sin met die korrekte woordorde oor.	(1)
6.9 Ben beveel Robert: "Moenie spring nie!" (6.9 <i>Ben beveel Robert om ...</i>)	6.9	Voltooi die sin.	(2)
6.10 (Ben het twee kaartjies vir die rugby gekoop.)	6.10	Skryf die sin in die toekomstige tyd.	(2)
6.11 Babsie het gedink Robert het moed verloor. (tog) Hy geniet die lewe.	6.11	Verbind die sinne soos aangedui.	(1)
6.12 Die verkeersligte wat nooit werk nie, ...	6.12	Voltooi die sin in jou eie woorde.	(1)
			[20]

VRAAG 7: REDIGERING

Lees die strokiesprent hieronder en beantwoord die vrae.

[Uit: *RAPPORT-TYDSKRIF*, 13 Januarie 2008]

Volg die instruksies in die regterkantse kolom en skryf die sin korrek oor. Onderstreep die fout(e) wat jy reggemaak het.			
7.1 Ampie is bekommerd vir die nuwe jaar.	7.1	Maak die voorsetselfout reg.	(1)
7.2 Hy sê Januarie is nie 'n goed maand nie, want die vakansiegees is verby.	7.2	Verbeter die vorm van die byvoeglike naamwoord.	(1)
7.3 Hy ken nie wat om te doen nie.	7.3	Verbeter die woordkeusefout.	(1)
7.4 Miskien sal een of ander pil hom hulp.	7.4	Maak die woordkeusefout reg.	(1)
7.5 Aikôna, hy sal nooit dokter toe gaan nie.	7.5	Vul die ontbrekende uitroepteken in.	(1)
7.6 Stix is nie 'n dokter.	7.6	Verbeter die ontkenningsfout.	(1)
7.7 Stix beduie met sy finger.	7.7	Maak die spelfout reg.	(1)
7.8 Ampie voel dadelik beter omdat hy sal 'n bietjie ontspanning kry.	7.8	Verbeter die woordordefout.	(1)
7.9 Hulle loop met dapper en klapper.	7.9	Verbeter die idiomatiese uitdrukking.	(1)
7.10 Stix asks Ampie what he would like to drink.	7.10	Vertaal die hele sin in Afrikaans.	(2)
			[11]

VRAAG 8: KRITIESE TAALBEWUSTHEID

Lees weer die **strokiesprent** in **VRAAG 6** om die vrae hieronder te beantwoord.

- 8.1 Wat het Robert bedoel toe hy gesê het hy “moet nou spring”? (2)
- 8.2 Wat is die misverstand?
Begin so: Babsie dink Robert wil ... (2)
- 8.3 Kies die antwoord wat **NIE REG IS NIE**.
Ben se gesigsuitdrukking in **raampie 7**, bewys dat hy ... is.
- A benoud
B gespanne
C bekommerd
D verlig

(1)
[5]

VRAAG 9: KYK EN KOMMUNIKEER

Kyk elke keer na die prent, lees die situasie en voer die opdrag uit.

- 9.1 SITUASIE: Sarel en Kabelo is goeie maats. By die werkplek, gedurende etenstyd, het hulle besluit om saam 'n speletjie te speel. Sarel dink hy gaan verloor, want hy het 'n verkeerde besluit geneem.

[Bron: Clip art]

OPDRAG: Hoe sal Sarel vir Kabelo **verduidelik** wat fout is en hom op 'n **beleefde manier vra** of hy sy fout kan regmaak?
Voltooi die sin in ongeveer 15 woorde.

Kabelo: Wat is nou verkeerd, Sarel?

Sarel: Kabelo, (2)

- 9.2 SITUASIE: Tshepo en Thandi is lief vir mekaar. Om te bewys hoe lief Tshepo vir Thandi is, het hy vir haar 'n mooi presentjie gegee. Thandi is baie bly daarvoor.

[Bron: Clip art]

OPDRAG: Hoe sal Thandi vir Tshepo sê dat sy **dankbaar is** en dat sy die mooi presentjie **waardeer**?
Voltooi die sin in ongeveer 15 woorde.

Thandi: Tshepo,

(2)
[4]

TOTAAL AFDELING C: 60

AFDELING D: LETTERKUNDE

1. Hierdie afdeling bestaan uit DRIE vrae.

VRAAG 10: *'N MAN KOM TUIS* – Chris Barnard

VRAAG 11: *SÝ BOK* – PJ Haasbroek

VRAAG 12: *DIE DAG VAN DIE ROOS* – Jan Rabie

2. Beantwoord TWEE van die drie vrae.

KINDERS VAN DIE AARDE – Charles Fryer**VRAAG 10: 'N MAN KOM TUIS – CHRIS BARNARD**

Lees die onderstaande verwerkte uittreksel en beantwoord die vrae.

1	Gewoonlik is ek doodgelukkig alleen op 'n lang rit. Dit gee 'n mens
2	die geleentheid om dinge rustig te sit en uitsorteer. Maar dié middag
3	soek ek 'n stem om na te luister, ...
4	Toe staan die man langs die pad. En hy wys met sy hand hy wil
5	saamry.
6	Heelpad gesels my passasier land en sand oor dit en dat.

7	“Jy moet maar sê hoe ek moet ry,” sê ek toe ons die dorp binnegaan.
8	“Dan laai ek jou by die huis af.”
9	“Nee, dankie”, sê hy. “Jy’t my baie gehelp ...”

- 10.1 Na wie verwys die titel, “n Man kom tuis”? (1)

- 10.2 Kies die REGTE antwoord.

Hoe dikwels sien “die man langs die pad” (in reël 4) sy familie?

- A Elke naweek
B Elke tweede naweek
C Een keer per maand
D Een keer elke tweede maand (1)

- 10.3 Watter soort werk doen die “man langs die pad” (reël 4)? (1)

- 10.4 Voltooi: Die “man langs die pad” (reël 4) is op pad na ... (1)

- 10.5 Kies die VERKEERDE antwoord.

Die “man langs die pad” se werk bied hom die kans om ...

- A vir sy kinders te sorg.
B weg te kom van sy gesin.
C die wêreld te sien.
D ander mense se lewens makliker te maak. (1)

- 10.6 Waarom wil “die man langs die pad” nie by sy huis afgelaai word nie? (1)
- 10.7 Vertel in TWEE sinne wat gebeur wanneer “die man langs die pad” by die huis opdaag. (2)
- 10.8 Wat is die tema/boodskap van hierdie verhaal? (2)
- [10]**

EN/OF**VRAAG 11: SÝ BOK – PJ HAASBROEK**

Lees die onderstaande uittreksel en beantwoord die vrae.

1	“Pa? Wat van die geweer, Pa?”
2	“Ja, Pa. Maar Pa sal die visier moet stel. Ek ken nog nie hierdie
3	gaatjieviesier met al sy knoppies goed nie, Pa.”
4	“Hy is op tweehonderd treë. Senter. Is die bok verder, lig net die
5	korrel ’n rapsie, en vat fyner as hy nader is. Jy hoef nie af te mik vir
6	die wind nie.”
7	“Koeëls, Pa?”
8	“... As jy mis skiet en patrone mors, is dit jou saak. Kwes jy ’n bok,
9	loop soek jy die dier tot jy hom kry ...”

- 11.1 Wat is die seun, wat met sy pa in reël 1 praat, se naam? (1)
- 11.2 Voltooi:
- Die seun het sy eerste bok (11.2.1 ...) en het hom toe gaan soek. Hy het die bok gekry. Hy het die ram teen die (11.2.2 ...) met sy (11.2.3 ...) gedruk en sy nek afgesny. (3)
- 11.3 Die seun het sy eerste bok gekwes. Watter TWEE probleme het dit vir hom veroorsaak? (2)

Lees die onderstaande uittreksel en beantwoord die vrae.

1	Hy stap terug oor die skemerende vlakte met sy skaduwee
2	’n swart sleepsel agter hom.
3	Sy pa en Niek wag by die bakkie. Die ou man staan groot en
4	stil in sy fluweelbaadjie. Hy sien sy oë, grys en ver met die
5	jammer kaal daarin.

- 11.4 Na watter tyd van die dag verwys “skemerende vlakte” (reël 1)? (1)
- 11.5 Waarom was die “jammer kaal” (reëls 4 en 5) in sy pa se oë toe hy by die bakkie kom? (1)

- 11.6 Voltooi die sin: (1)
Die titel is “*Sý bok*”, maar die bok word nooit sý bok nie, want ...
- 11.7 Waar speel die verhaal af? (1)
[10]

EN/OF**VRAAG 12: DIE DAG VAN DIE ROOS – JAN RABIE**

Lees die onderstaande verwerkte uittreksel en beantwoord die vrae.

1	In die vroeë namiddag het die see se stem hom weer uitgeroep op
2	die strand. Hy het doelloos rondgedwaal, oplaas 'n sandkop
3	uitgeklim, en met sy kop tussen sy hande in die warm sand gelê toe
4	hy haar en 'n vriendinnetjie kaalvoet al langs die strand af gestap
5	sien kom.
6	Die meisies se stemme het soos ver kloggelui in die wind versterf ...
7	Skielik het hy die rooi roos regop ingedruk in die sand waar
8	hulle verby sou kom ... Haastig het hy weer gebuk en ... in groot lomp
9	sandleetters langs die roos geskrywe, en weggespring daarvandaan
10	en gemaak asof hy skulpe soek in die voorste branders.

11	“Ek wil jou net sê dat ek teruggegaan het en jou roos geneem het.”

- 12.1 Waarna verwys die titel, “Die dag van die roos”? (1)
- 12.2 Wat beteken, “het die see se stem hom weer uitgeroep op die strand” (reël 1 en 2)? (1)
- 12.3 Kies die REGTE antwoord.
- “... het die see se stem hom weer uitgeroep op die strand,” is 'n voorbeeld van ...
- A metafoor.
B personifikasie.
C vergelyking.
D alliterasie. (1)
- 12.4 Die spreker was verlief op een van die meisies. Wat is haar naam? (1)
- 12.5 Die seun het 'n rooi roos in die sand gedruk.
- 12.5.1 Wat het hy “in groot lomp sandleetters langs die roos geskrywe”? (1)
- 12.5.2 Wat het hy daarmee bedoel? (1)

12.6	Hoekom speel die roos so 'n belangrike rol in die verhaal?	(2)
12.7	Die meisie het in reël 11 met die seun oor die roos gepraat.	
12.7.1	Hoe het die meisie oor die seun gevoel?	(1)
12.7.2	Waarom sê jy so?	(1)
		[10]
TOTAAL AFDELING D:		20
GROOTTOTAAL:		120